

В статье рассматриваются общие тенденции развития государственной молодежной политики в развитых странах Европейского Союза. Анализируются особенности современной государственной молодежной политики в таких странах, как Германия, Великобритания, Франция, Швеция.

Ключевые слова: молодежь, государственная молодежная политика, молодежные организации.

In the article general progress of public youth policy trends are examined in the developed countries of European Union. The features of modern public youth policy are analysed in such countries as Germany, Great Britain, France, Sweden.

Key words: young people, public youth policy, youth organizations.

Тименко В.М – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна)

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук професор Г.П. Шевченко

УДК 1:316.61

ОБРАЗ ЛЮДИНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТІ

І.О. Ушакова

У статті розкривається сутність поняття образу людини, наводиться аналіз філософських поглядів щодо образу людини в соціокультурному аспекті.

Ключові слова: образ, філософія образу людини, свідомість.

Провідною ланкою будь-яких філософських вчень прямо або опосередковано є людина, адже розгляд різних аспектів буття стає можливим тільки в контексті людини, через уявлення про людину, її образ. Найбільш детально проблема людського буття розглядається філософською антропологією, метою якої є виявлення та порівняння різних соціальних, культурних, історичних образів людини.

Розуміння образного відображення дійсності та його місця у свідомості людини досліджувалося в роботах Б. Ананьєва, В. Барабанщикова, А. Гостева, Е. Климова, О. Леонтєва, Б. Ломова, Д. Ошаніна,

С. Рубінштейна, С. Смиронова, Б. Теплова; вивчення соціально-перцептивних образів зроблено у дослідженнях: Г. Андреевої, О. Бодальова, А. Реана, В. Ситнікова та ін.

Психологія образу розроблялась О. Леонтьєвим та його послідовниками (В. Зінченко, С. Смирнов, О. Логвіненко, В. Столін, Ф. Василюк та ін.). Проблему образу людини опосередковано розглядали М. Бердяєв, Ж. Бодрийар, Ж. Делез, А. Закірова, І. Ільїнський, Ж. Ліотар, Х. Ортега-і-Гассет, Ж.П. Сартр, О. Чучин-Русов, К. Юнг. Проблема ідеалу та ідеального, їхній вплив на світоглядну сферу людини розглядається в працях А. Булигіна, Г. Ващенко, Е. Ільєнкова, М. Кагана, І. Канта, І. Огієнко.

Зміна культурних і ціннісних орієнтирів в суспільстві позначається на трансформації уявлень про людину. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, спрямованих на розкриття сутності образу людини в розрізі тієї чи іншої епохи, все ж існує необхідність у поглибленні й уточненні змісту образу людини як результату культурно-історичного розвитку суспільства.

Об'єктом дослідження є образ людини в соціокультурному аспекті. Предметом нашого дослідження є філософсько-психологічні інтерпретації образу людини в культурі.

Кожна людина є цілісною особистістю, яка становить свою суть в індивідуальному образі. Слово образ – класичне поняття філософії і риторики, що виражає індивідуальну відмінність, духовну, душевну і тілесну подобу, вигляд, склад людини [1].

Образ – є універсальною формою сприйняття дійсності і представляє провідну смислову одиницю для свідомості. Образ людини – система уявлень про людину, узагальнення певних її рис. Основою уявлень людини про будь-що є образи.

Питання бачення людини, цілісне представлення моделі сьогочасної людини в жорстких умовах сучасного швидко змінюваного соціального середовища, яке кожного дня вносить нові перешкоди та корективи в життя людей, є надзвичайно важливим як для педагогіки, так і для психології. Для цього необхідно чітко усвідомлювати, що являє собою образ людини та яким він повинен бути в ідеалі. Усвідомлення сутності образу людини дозволяє виділити його онтологічні характеристики та відповідні риси ідеальної людини. Дослідження образу людини в соціокультурному аспекті дозволяє відповісти на питання "Що є людина?", визначити філософські та трансцендентні передумови поглядів на людину в площині певної культурно-

історичної епохи, відповідного духовного клімату. Образ людини включає в себе асоціації, відчуття та уявлення про людину, що ґрунтуються на баченні людини, ставленні та спогадів про неї. Важливо підкреслити, що бачення людини завжди включає образ світу, під впливом якого відбувається становлення людини, органічно поєднуючи духовне й матеріальне. Образ несе певну інформацію, характеристику, властивості людини щодо її соціальної діяльності, а також наше сприйняття людини як особистості. Образ подає певний комплекс уявлень про особистість в розрізі її внутрішньої і зовнішньої краси. Однак людина не з'являється на світ одразу з набором певних якостей, які становлять її цілісний образ.

Подаючи соціокультурне обґрунтування образу людини, О. Баксапський зазначає, що в межах психологічних, когнітивних та еволюційно-епістемологічних досліджень образ розуміється "як суб'єктивне емоційно-когнітивне утворення, що є носієм індивідуального бачення реальності" [2, с. 52]. При цьому під образом розуміється не стільки зорове відображення, скільки модель подій реальності, що оформлена у вигляді сукупності доступних суб'єкту різно модальних відчуттів. Так, в англійській мові існує термінологічне розмежування понять образу як картинки та як моделі (image – representation), що необхідно враховувати в подальшому [6, с. 15].

Суттєвий внесок у вивчення проблеми образу зробив Г.В. Гегель, який вперше застосував до його вивчення діалектичний метод. За філософією Гегеля свідомість не є щось раз і назавжди дане. Вона проходить розвиток від "бездуховного" до абсолютного знання. Мислитель вважав, що "образ є, з одного боку, усвідомленням предмету, а з іншого – усвідомленням самого себе: свідомість того, що для нього є істинне і усвідомлення свого знання про це" [4, 41].

Образ визначається Сартром як особлива спрямованість свідомості, відчуттів, бо існує тільки уявна свідомість, уявного предмету "всередині" свідомості немає. Завдяки уяві виникає можливість виокремлювати якийсь чуттєвий зміст, себто для будь-якого образу характерна однакова спрямованість уяви, зосереджена у різних випадках на різноманітний природний матеріал. Таким чином, образ – не особливий "предмет", не посередник між моєю свідомістю та реальним предметом, що відсутній, але це специфічний акт свідомості, спрямований на відсутній чи неіснуючий предмет. Сартр також вважає, що образ – це мимовільна активність свідомості, що відрізняє його від сприйняття, де свідомість інертна, тобто

відбувається ототожнення образу з інтенціональним актом свідомості [8, с.141-150].

Поняття "образ" багатоаспектне і багатогранне, воно має безліч тлумачень, сформульованих фахівцями різних гуманітарних наук. Зокрема поняття "образ" досліджує психологія: образ – це чуттєва форма психологічного явища, яка має в ідеальному плані просторову організацію і часову динаміку. А в прагматичному – він орієнтує суб'єкта в конкретній ситуації, спрямовуючи його активність на досягнення поставленої мети чи розв'язання певного завдання. Образ – суб'єктивна картина світу або його фрагментів, що містить самого суб'єкта, інших людей, просторове оточення і часову послідовність подій [7].

Важливо підкреслити, що образ людини детермінований культурою, утримує у свідомості образи та уявлення, закладені попередніми поколіннями і в певному сенсі слугує формою передання досвіду попередніх поколінь.

Філософський аналіз образу дозволяє визначити останній засобом реалізації можливостей ідеального. Е.В. Ільєнков пропонував розуміти ідеальне як суб'єктивний образ об'єктивної реальності, існування якого генетично сходиться до процесів віддзеркалення зовнішнього світу "у формах діяльності людини, у формах її свідомості і волі" [5].

Історично образ людини розвивається під впливом уявлень про ідеальне, яке визначало його зміст. В будь-якому ідеальному образі визначаються межі бачення предмету, включаючи ступінь розуміння людського існування, перспектив його подальшого розвитку. Ідеальний образ слугує джерелом ціннісних орієнтацій, визначає напрямок людських прагнень. Образ людини чи образи людини формуються не тільки з досвіду, що іноді є стихійним, але й на основі філософських чи інших концепцій. Головними джерелами отримання інформації щодо ідеальних образів людини минулого є твори визначних митців та роздуми філософів.

Одним з таких мислителів є Л. Фейєрбах, який визначав довершену людину як таку, що володіє силою мислення, силою волі та силою почуття. Людина ніщо без свого образу, стверджував Л. Фейєрбах. Сила мислення є світлом пізнання, сила волі – енергія характеру, сила почуття – кохання. Розум, кохання і сила волі – це досконалості. Саме в них міститься вища, абсолютна сутність людини, а також мета її існування. Людина існує, щоб пізнавати, кохати та бажати [9, с. 32].

Людина саму себе пізнає через власний образ. Естетичний образ людини стає зримим, коли людина цілісно бачиться в світі гармонії та краси. Усвідомлення образу є проявом самосвідомості людини. За образом ми можемо пізнати людину та її природу. В образі відображається сутність людини, її дійсне об'єктивне "Я". Взірцями ідеальності вважалися образи видатних особистостей, головною метою яких було досягнення мети, що була провідним об'єктом їх діяльності.

"Образ людини" в сучасній філософській думці розглядається як концептуальний конструкт, який дозволяє відкрити та описати незрозумілі шари людського буття, але для нього є характерною орієнтація на певний образ людини. Дана "зв'язка" має ефективність при дослідженні найскладніших культурних явищ, чи йде справа про сутність влади і людини щодо влади, чи, наприклад, про принципи маргінальної антропології[3, с. 37].

Звертаючись до поняття образу людини, ми уявляємо образ звичайної людини, типового представника того чи іншого соціального прошарку. Образ людини несталий, детермінований культурною епохою, у зв'язку з чим має свої особливості. Інтерпретації образів людини можливі через призму культурних надбань людства, відображені в визначних творах мистецтва. Культура, національні звичаї та традиції, тенденції соціального розвитку обумовлюють формування уявлень про довершену людину, образ якої стає еталоном та взірцем.

Для того щоб представити результат виховання людини, слід мати уявлення про те, якою має буди людина. Образ людини дає можливість обрати вектор виховання, в ньому закріплено людські цінності, мета, мотиви, настанови, сподівання, уявлення. Образ людини визначає образ ідеального Я, який створює цілісність особистості.

Література

1. Аннушкин В.И. История русской риторики. Хрестоматия: учебное пособие / В.И. Аннушкин. – 2-е изд., испр. и доп. – М: Флинта, 2002. – 416 с.
2. Бакапский О.Е., Кучер Е. Н. Современный когнитивный подход к категории "образ мира" (методологический аспект) / О.Е. Бакапский // Вопросы философии. – 2002. – № 8. – С. 52.
3. Бергер П. Социальное конструирование. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман; [пер. Е. Руткевич] – М.: Медиум, 1995. – 323 с. - С. 37
4. Гегель Г. Феноменология духа / Г.В.Ф. Гегель; [пер. с нем. Г.Г. Шпета]. – (Репринтное воспроизведение издания 1959 г.). – М.: Наука, 2000. – 495 с. – (Памятники философской мысли).– С . 41- 50.

5. Ильенков Э.В. Идеальное / Э.В. Ильенков // Философская энциклопедия: в 5 т. - М.: Советская энциклопедия, 1962. – Т. 2. – 576 с. – С. 219–227.
6. Нестеренко Ю.А. Образ человека и языковые практики : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.01 / Юлия Анатольевна Нестеренко. - Саратов, 2006. –134 с.
7. Психология: словарь / [Под общ. ред. А.В. Петрова, М.Г. Ярошевского]. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 584 с.
8. Соколова Л.Ю. Размышления о философии на перекрестке второго и третьего тысячелетий / Л.Ю. Соколова // Сборник к 75-летию профессора М.Я. Корнеева. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2002. – С.141-150. – (Серия "Мыслители"; вып. 11)
9. Фейербах Л. Избранные философские произведения: в 2 т. / Людвиг Фейербах; [общ. ред. и вступит. ст. М.М. Григорьяна]. – М.: Политиздат, 1955. – Т. 2. – 425 с. - С. 32.

В статье раскрывается сущность понятия образа человека, приводится анализ философских взглядов относительно образа человека в социокультурном аспекте.

Ключевые слова: образ, философия образа человека, сознание.

The essence of man's image concept is covered, the analysis of philosophical views in relation to man's image in a sociocultural aspect is given.

Key words: image, philosophy of man's image, consciousness.

Ушакова І.О. – аспірантка кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Г.П. Шевченко

УДК 378.015.31 :17.022.1

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Хорунжа

Стаття присвячена аналізу педагогічних технологій процесу виховання моральних якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності. З метою визначення тенденції дії основних факторів, які